

Trampes

Text > MIQUEL AGUIRRE

Una de les trampes de la ficció és la de subvertir els esdeveniments històrics. Joan-Lluís Lluís parteix d'una d'aquestes trampes en plantejar-nos, ja des de les primeres ratlles, l'entrada de Franco a la Segona Guerra Mundial tot envaint la Catalunya del Nord. *Jo soc aquell que va matar Franco* rauta en un dels somnis més delirants del franquisme: annexionar la Catalunya sota el domini francès i lluitar de bracet amb els nazis i els feixistes italians. Hi ha literatura que també ha alterat la història, però ho ha fet amb intencions espúries, i sobretot en el cas dels franquistes i els seus acòlits, l'alteració s'ha disfressat d'ocultació o s'ha disfressat per presentar, per exemple, els falangistes com a nois que en el seu dia van ser enlluernats per una ideologia moderna i trencadora. Aquí l'alteració de la història busca altres objectius, com ara fer-nos imaginar què hauria passat a les comarques nord-catalanes sota l'ocupació de Franco i què hauria passat a Catalunya amb la posterior derrota del règim feixista. Al joc de subvertir la història se li demana, d'entrada, una exigència incontestable: la versemblança. I a fe de Déu que la novel·la, més enllà d'aquest joc en què el lector participa de grat, ho aconsegueix de ple.

Hi ha una segona trampa que crec que conté la novel·la. I dic *crec* perquè

aquesta és pura especulació d'un servidor. El protagonista, un jove solsoní, recula després de la derrota del 39 al costat del gruix de perdedors republicans, i ho fa, com ho van fer milers i milers de persones, per acabar confinat als camps de concentració. Aquest solsoní, ben aviat, mira, escolta, olora i sent el Vallespir com si hagués nascut en aquelles contrades. S'oblida aviat de la seva terra d'origen i aprèn a respirar, a somiar i a patir amb més intensitat que els vilatans d'aquelles terres. Joan-Lluís Lluís es pren la llicència, crec jo, d'apoderar-se de part de la personalitat del jove Agustí per vessar sobre les pàgines moltes de les tesis que li hem llegit i li hem escoltat sobre la realitat nord-catalana. De fet, la trampa inicial de la novel·la, la del capgirament dels fets històrics, és una excusa per tornar a prendre el pols a una terra que, com cap altra, ha patit l'harmonització cultural francesa.

La novel·la sembla entendre també els temps moderns que ens toca viure, basats en la dispersió i la pèrdua d'atenció, la mort cantada de les lectures reposades. Així, està construïda amb capítols curts. Però aquesta fragmentació no li fa mal. Els capítols, sospito, poden llegir-se independentment, i en tots hi veurem la llum d'un tremp narratiu, la força i l'ofici d'un escriptor que crea un personatge singular i borni, que va començar amb

LLUÍS, Joan-Lluís. *Jo soc aquell que va matar Franco*. Barcelona: Proa, 2018. 304 p.

un diccionari i que seguirà amb una pistola, per oferir-nos un últim capítol que, com a les bones novel·les, està tocat per una llum captivadora.

Si hagués de fer un retret al premi Sant Jordi 2017, seria que no dona la mateixa intensitat als diàlegs solsonins, per posar un exemple, que als que teixeixen els pagesos del Vallespir. Per posar un xic d'aigua a un vi potent i evocador.

Dos mons enfrontats

Text > EVA BUSSALLEU

Una dona que no sabia plorar. Sembla gairebé impossible que hi hagi algú que no pugui vessar llàgrimes. Però en aquesta nova novel·la de Gaspar Hernández es relata de manera magistral la història de la sexòloga Daniela Costa-Pau, una dona avançada al seu temps, que parla de sexe obertament i sense complexos en temps de tabús, però que alhora té un bloqueig emocional que li impedeix plorar i mostrar emocions. Dos mons enfrontats: la llibertat de cara enfora i la presó de portes endins.

En aquesta novel·la, un jove becari (que s'entreuveu que és *l'alter ego* de Gaspar Hernández) és al mateix temps narrador i protagonista de la història, part implicada i part observadora. L'introvertit becari té dues trobades íntimes amb la sexòloga, després de les quals ella plora. El marit de la dona, coneixedor del fet que la seva esposa ha vessat llàgrimes per primera volta després de tenir sexe amb el becari, el cita per parlar, i a partir d'aquí es va desgranant la vida de Daniela Costa-

Pau, una vida inextricable d'emocions reprimides. Els camins del becari i la sexòloga se separen i acaben convergint de nou anys més tard, quan el narrador i la Daniela acaben una conversa pendent, desllorigador que permet que l'escriptor es decideixi a relatar la vida de la Daniela amb sensibilitat i sense matisos. De fet, a part de la vida de la Daniela, també descobrim la vida del narrador, una persona altament sensible (i de les persones sensibles, també se'n parla poc).

Molt més que una restauració

Text > ROSA M. GIL

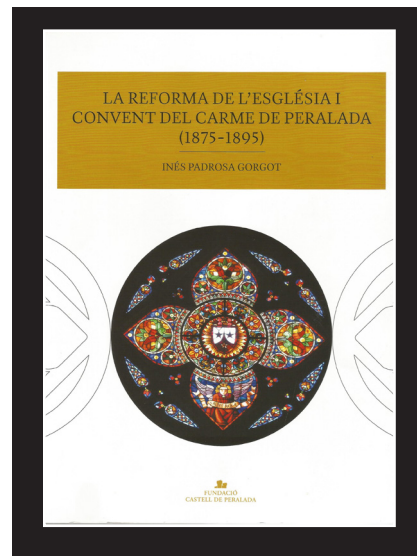
Quan la capacitat econòmica s'acompanya de cultura i un cert grau de filantropia, es poden aconseguir grans gestes. A Peralada, durant el darrer terç del segle XIX, la coincidència d'uns homes sensibles, amb un patrimoni arquitectònic ric, significatiu i en perill de desaparició, ens ofereix un exemple molt concret d'oportuna intervenció. En l'escàs període, en termes històrics, de tan sols vint anys (1875-1895), uns homes enamorats d'un convent en runes, heretat dels avantpassats, varen transformar-lo i van aconseguir fer-lo brillar amb llum pròpia. Allò va ser molt més que una restauració, en tots els sentits canònics. Les velles estructures, mirall d'una tradició monàstica i d'un entorn sociològic, han esdevingut un conjunt monumental que reflecteix una intervenció artística en l'albada del modernisme, de gran interès per si mateixa i en el context en què es va produir.

El conjunt monumental és l'església i convent del Carme de Peralada, els orígens del qual estan documentats des de mitjan segle XIV. Església i convent varen viure segles de prosperitat i decadència fins que, malmesos i abandonats després de la desamortització de 1835, van ser adquirits per la comtessa de Peralada

Joana de Boixadors, el 1855. Van ser els seus nets, Antoni i Tomàs de Rocabertí, els que, a la mort del seu pare, Francesc Xavier de Rocabertí, el 1875, varen promoure la recuperació del conjunt. L'objectiu primigeni era la construcció del panteó familiar, tot i que les possibilitats econòmiques i l'entusiasme dels promotors van superar amb escreix la idea inicial.

La intervenció, singular i ambiciosa, va consistir en la reforma de l'església, amb l'aixecament d'un nou absis que en va canviar substancialment l'estructura i la percepció interior i exterior, l'enderroc del primer pis del claustre, l'obertura de nous finestrals, la reforma del teginat, els mosaics i les capelles laterals, i la instal·lació de campanes i del retaule de sant Tomàs de Villanueva. Pel que fa a les dependències conventuals, es va intervenir en l'escola de Palaci, el teatre, la casa clerical i la cèlebre biblioteca. Tot plegat, per aconseguir el conjunt que ha arribat als nostres dies com l'equipament patrimonial de primer nivell que coneixem.

Per a aquesta magna obra, els comtes de Peralada es varen envoltar dels millors especialistes en art i arquitectura. Per això la reforma esdevé un catàleg molt ben documentat dels millors professionals, del país i estrangers, tots ells

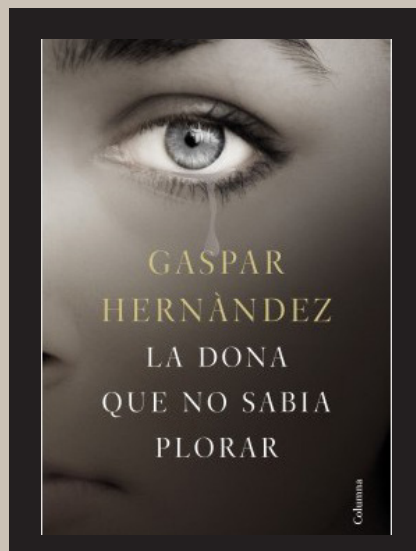
PADROSA GORGOT, Inés. *La reforma de l'església i convent del Carme de Peralada (1875-1895)*. Peralada: Fundació Castell de Peralada, 2017. 152 p.

molt significats en les grans obres modernistes que aquells anys es començaven a projectar.

El llibre és una crònica apassionant i apassionada de vint anys de treballs de recuperació patrimonial, rescatats de l'oblit gràcies a la documentació sortosament conservada i que avui és a l'Arxiu del Regne de Mallorca. Es tracta d'un acurat treball de recerca i contextualització per part de l'autora, que, amb la professionalitat i solvència habituals, ha resseguit tots els viaranys documentals possibles per posar llum en la nebulosa de dades que fins ara acompanyava la història d'un monument que ens fascina. L'autora, a més, ha sabut mantenir el nervi de la narració dels fets, i, lluny de l'aridesa que sovint ténen les recerques tan documentades, ens ofereix una lectura vibrant i engrescadora que convida a ser continuada *in situ*, ara que ja coneixem l'origen i els protagonistes d'aquesta gesta.

HERNÁNDEZ, Gaspar. *La dona que no sabia plorar*. Columna: Barcelona, 2018. 288 p.

La dona que no sabia plorar és, així mateix, una novel·la «gironina»: la societat de la ciutat dels quatre rius hi queda perfectament reflectida, amb una especial picada d'ullet, un petit homenatge, al gran Miquel Pairoli. *La dona que no sabia plorar* és un relat intemporal, una novel·la *yin i yang*, en què els mons de la sensibilitat i la insensibilitat es complementen i convergeixen en una pregunta: «Què penses fer amb la teva preciosa, salvatge, única, vida?».

Susqueda, terror gironí

Text > MIRACLE SALA

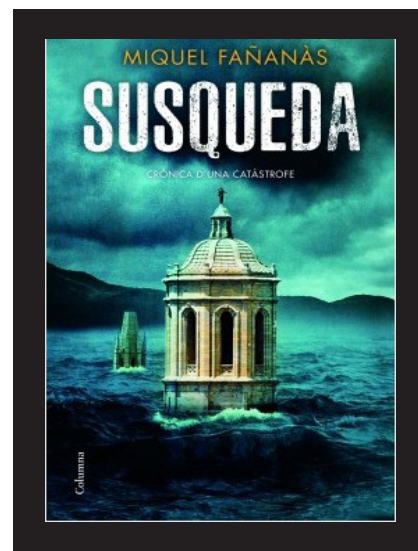
El pantà de Susqueda impressiona. Per l'entorn feréstec, pel coll estret on s'enclava la presa, d'alçària vertiginosa, per la carretera que hi porta, solitària i minsa, plena de revolts i esllavissades, i darremament pel misteri dels dos joves assassinats l'agost del 2017. Tècnicament, ja des que fou cobert d'aigua, el pantà de Susqueda ha alimentat hipòtesis científiques i rumorologia. Miquel Fañanàs aprofita aquest material per imaginar el trencament de la presa, que inunda la vall del Ter fins a Girona i l'embocadura del riu l'any del seu cinquantè aniversari.

Som a l'octubre del 2018. Al mur de la presa es produeix una esquerda que sembla insignificant, provocada per un moviment sísmic de magnitud 5,1 (un grau que, segons l'autor, no derroca edificis però causa esclatxes, just per aconseguir el suspens). Aquest és el desencadenant del desastre, a partir del qual assistim a múltiples escenaris i reaccions, tant de l'esfera pública com privada. El ritme de la prosa de Fañanàs és trepidant, i ens costa deixar un capítol a mitges, perquè sentim en la pròpia pell la urgència de les decisions, en alguns casos encaminades més a evitar el pànic que a prevenir la catàstrofe. Triar una opció o una altra davant la imminència de l'esfondrament marcarà la continuïtat de la vida o el seu final. Les actituds de les autoritats i les

persones afectades recorden cròniques d'altres episodis desgraciats en què es conviu amb l'amenaça i el perill creixents (*Els darrers dies de Pompeia, Titanic...*).

Per a la seva novel·la, Fañanàs repesca, primer de tot, el relat *Susqueda* (finalista del premi Casero del 1981 i publicat el 1983), en el títol, en algunes trames i en la seqüència cronològica de la tragèdia. Fins i tot esmenta, en un joc metaliterari, la transmissió radiofònica que se'n va fer, imitant *La guerra dels mons*, d'Orson Welles, i l'alarmisme que en va derivar. També recorre a un personatge habitual a les seves obres, el periodista Oriol Rovira, bloguer i analista escèptic a través del qual es propicia el tractament crític de temes actuals, com la política, l'especulació, el rigor informatiu, etc. Així mateix, l'obra ens regala referències a personatges gironins ben reals, com algun llibreter o futbolista.

Fañanàs s'ha informat bé de les condicions tècniques de la presa i les conseqüències d'un sisme hipotètic. El seu relat és, doncs, versemblant: estudis científics revelen que, en cas que el pantà, bo i ple, patís un esfondrament, engoliria el curs del Ter i arribaria al primer graó de les escales de la catedral de Girona. Malgrat tot, no cal patir: la presa (tot i que va ser l'única que Franco no va inaugurar personalment

FAÑANÀS, Miquel.
Susqueda. Barcelona:
Columna, 2018. 304 p.

per les polèmiques sobre el risc de la seva ubicació) es manté ferma i segura. «Però jo la faré caure», etzibà l'autor als pèrits de la companyia elèctrica en la seva visita als intestins de la construcció.

Susqueda aconsegueix desvetllar la nostra por primigènica. Llegiu-la, que us farà perdre més d'una migdiada, i després aneu a la presa. Tic-tac, tic-tac... Ja no dormireu mai més tranquils.

L'home madur immadur es mira al mirall

Text > MIREIA LLEÓ

Francesc Ten (Calella, 1968) es mou entre la literatura, el teatre i la gestió cultural, des del vessant polític. El llibre *L'hmi* s'obre amb una citació del filòsof Josep M. Esquirol. Què hi ha darrere d'aquest títol? Hi ha un poeta que arriba a la cinquantena i s'atura per fer balanç i mirar-se al mirall. L'home madur immadur («L'hmi») pensa la vida viscuda i, amb paraules d'Esquirol, s'adona que allò que abastem i allò que s'escapa, el visible i l'invisible, el mateix i l'altre, formen part de l'existència. El llibre s'articula en

un poema llarg, més narratiu i èpic, que entra en diàleg amb un poema més líric, que neix de la proposta principal i, de manera fracturada, va emergint. Francesc Ten s'expressa amb aquesta doble clau. Un llarg poema en tercera persona i sense cap signe de puntuació, com el pensament que es va articulant, que comença presentant el personatge: «L'home madur immadur | ara puja ara baixa | de la vorera [...] i el matí la tristesa | del pensament el supera. | Saberut escriu al marge [...]» i, llavors, entra en escena la

primera persona, un desdoblament de la veu poètica: «Callaria si pogués explicar | clarament tota la infelicitat | d'avui. No puc. Ni callo ni la por | traspua prou per les teles i els fulls [...]». El llibre transita entre ressons filosòfics referents a la condició humana, com ara «Què diríem que és | més propi dels homes | i dones: memòria | o oblit?; amagar | o perdre; trobar? | comprendre, escriure?», i l'escriptura, l'amor, l'art. La cultura com a consol i bàlsam: «Intenta empitjorar de la millor | manera refugiat a la cultura |

Una vida de pel·lícula

Text > ESTER SEGUI

La força d'un destí, Premi Ramon Llull 2018, és una novel·la que gira al voltant de la vida de Ceferino Carrión (1928-1996), o Justo Ramón León Buenavida, o, com finalment se'l va conèixer, Jean Leon, amb una història absolutament apassionant que podria servir de base per a una pel·lícula al més pur estil *hollywoodià*.

Provinent d'una família republicana represaliada, Cefe s'adona que no vol anar a files i marxa de Barcelona per anar a França, on descobrirà un nou estil de vida, lluny de l'asfixiant Espanya franquista. Després de set intents fallits, aconsegueix arribar, el 1949, com a polissó, a Nova York. Troba aixopluc a casa de l'oncle Ramón i, més tard, a Los Angeles, al restaurant Villa Capri, guiat per Frank Sinatra. Servicial i discret, es farà amic íntim de James Dean, «la seva ànima bessona, a qui confiar el seu passat», i també del futur president dels Estats Units, Ronald Reagan. Un cop descartat el somni de ser actor, obrirà un restaurant exclusiu, La Scala. Hi veurem desfilars des de John Kennedy o Liz Taylor fins a Marilyn Monroe o Paul Newman.

Aquesta intensa vida social farà trontollar la personal, i el passat serà una llosa difícil de suportar. Una escena el defineix: a Puerto Rico confessa davant

una persona que feia més de trenta anys que no veia que «sempre he pensat en mi mateix abans que en ningú. I dubto que a aquestes altures de la meua vida pugui canviar gaire». Només el retorn al Penedès, on elaborarà un exclusiu vi de finca, i, en certa manera, l'acostament a la família d'origen permetran al protagonista retrobar-se amb el passat, tot i que aquesta solitud del triomfador ens faci pensar en el misteriós Jay Gatsby.

No es pot negar que la història real del protagonista es confon fàcilment amb la ficció per tot el que té d'aventura increïble. Per exemple, què hi ha de cert en l'última nit de Marilyn Monroe? És cert que Jean Leon porta *fettuccine* a Marilyn i la troba amb Robert Kennedy, mentre que a La Scala hi sopa el mafiós Sam Giancana?

Nascut a Besalú el 1971, llicenciat en filologia anglesa i en periodisme, Martí Gironell va publicar el 2007 *El pont dels jueus*, amb gran èxit de vendes. Després van venir *La venjança del bandoler* (2008), *L'arqueòleg* (2010) o *El primer heroi* (2014). La sisena novel·la de Gironell té la gran virtut de la naturalitat malgrat l'excepcionalitat de la vida recreada. L'autor té prou ofici perquè la novel·la mantingui el ritme i el to, tot i els constants *flashbacks*, que no la perjudiquen.

GIRONELL, Martí. *La força d'un destí*. Barcelona: Columna, 2018. 317 p.

Té una certa similitud a la novel·la picaresca, en el sentit de les aventures i vicissituds que el protagonista ha d'anar passant per assolir els seus objectius, que no són pocs. El lector és testimoni de l'evolució del protagonista, un personatge complex que, malgrat els seus orígens humils, acabarà tenint el màxim reconeixement.

cantates | molta premsa | massa cites [...]». Hi ha també un homenatge amagat a Walter Benjamin, lluny d'especulacions diverses i del silenci necessari. El llibre conclou amb un epíleg. L'home madur i l'home immadur, «Simbiosi dia a dia, hmi i jo...», la simbiosi entre totes les cares del prisma que configuren la personalitat, modelada pels anys viscuts. Els dos darrers fragments són d'una gran bellesa. L'hmi es fa paisatge: «A una paret de pedra seca un tamariu molt tort s'hi arpenja fort. Tots dos davant del mar».

Un llarg poema en tercera persona i sense cap signe de puntuació

TEN, Francesc. *L'hmi*. Girona: Llibres del Segle, 2018. 71 p.

